

İlk ve Acil Yardım Programı Öğrencilerinin Yaz Stajı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi

Investigation of the Views of the First and Emergency Aid Program Students About Summer Internship

Hatice Demirağ¹, Sevilay Hintistan²

¹Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İlk ve Acil Yardım Programı, Gümüşhane, TÜRKİYE

²Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Trabzon, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 25/02/2019

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 22/04/2019

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Turkey, Published online 25/04/2019

ÖZET

Amaç: Stajlar, öğrencilerin mesleki becerilerini kazanmalarını, mesleğe adapte olmalarını ve alanlarını yakından tanımalarını sağlar. Bu araştırmanın amacı, ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin yaz stajı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda yaz stajının kalitesini artırmaya yönelik yeni önerilerin geliştirilmesidir.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu çalışma, Eylül 2018 tarihinde Gümüşhane Üniversitesi Kelkit Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda İlk ve Acil Yardım Programı birinci sınıfını bitirmiş ve yaz stajını tamamlamış 100 öğrenci ile gerçekleştirildi. Araştırmanın verileri "Anket Formu" ile toplandı. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanıldı.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %58'i erkek ve yaş ortalaması 19.03±1.64'dür. Öğrencilerin %58'i yaz stajını hastane acil servisinde yapmıştır. Öğrencilerin yaz stajını gerekli gördükleri (%99) ve 30 günlük staj süresini uygun bulduğu (%55) belirlendi. Öğrenciler, yaz stajının yıl içi ve birinci sınıfın yaz döneminde olması gerektiğini (%56), stajın kendilerine tecrübe kazandıracağını (%98), stajdan memnun olduklarını (%92), mesleki tecrübe kazanmaları için kurum çalışanlarının kendilerine ilgi gösterdiklerini (%92), pratik yapma fırsatı bulduklarını (%13.1), staj dosyasına sadece önemli vakaların yazılması gerektiğini (%34.1) ve stajı daha etkin hale getirmek için stajın yıl içinde yapılması gerektiğini (%18.6) ifade etmişlerdir.

Sonuç: Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu yaz stajından memnundur. Öğrencilerin yaz stajından istedik düzeyde yararlanabilmesi için etkili planlamalar yapılmalıdır. Öğrencilerin görüş ve önerileri doğrultusunda, ilk ve acil yardım programı müfredatında bulunan "Mesleki Uygulama-I" ve "Mesleki Uygulama-II" derslerinin haftanın iki günü tam zamanlı uygulama eğitimi kapsamında hastanede staj olarak yapılmasına karar verildi.

Anahtar Sözcükler: İlk ve acil yardım programı, yaz stajı, görüş ve öneri.

ABSTRACT

Objective: Internships enable students' to acquire their professional skills, adapt to the profession and become familiar with their fields. The purpose of this study is to examine the views of first and emergency students on summer internship and to develop new proposals to improve the quality of summer internship in line with the results.

Method: This descriptive study was carried out in September 2018 with a total of 100 students who completed the first and the first summer internship at the Kelkit Health Services Vocational School in Gümüşhane University. The data of the study were collected with "Survey Form". Number, percentage, mean and standard deviation were used to evaluate the data.

Results: The students participating in the study, %58 was man and the mean age was 19.03 ± 1.64. Fifty-eight percent of students (58%) of the students had their summer internship at the hospital emergency department. It was determined that the students considered necessary the summer internship (99%) and found the 30-day internship period appropriate (55%). The students stated that the summer internship should be in the summer period of the first year and in-year (56%), the internship will gain experience (98%), were are satisfied with the internship (92%), that the employees of the institution show interest to them to gain professional experience (92%), had the opportunity to practice (13.1%), only important cases should be written in the internship file (34.1%) and that the internship should be done within the year (18.6%) in order to make the internship more effective.

Conclusion: The majority of students are satisfied with their summer internship. Effective planning should be made in order for the students to benefit from the summer practice. In line with the opinions and suggestions of the students, it was decided that the "Vocational Practice-I" and "Vocational Practice-II" courses located in the first and emergency aid programs are to be held in the hospital as an internship within the scope of full-time practice training two days a week.

Key words: Paramedic, summer internship, opinions and suggestions.

ORCID IDs of the authors: H.D. 0000-0002-2393-563X ; S.H. 0000-0002-5907-5723.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Öğr. Gör. Hatice Demirağ

Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, İlk ve Acil Yardım Programı, Gümüşhane, TÜRKİYE

e-posta: hatice_etbas@hotmail.com.

Atıf/Citation: Demirağ H, Hintistan S. (2019). İlk ve acil yardım programı öğrencilerinin yaz stajı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. Ordu University Journal of Nursing Studies 2 (1), 45-54.

Giriş

İlk ve acil yardım programlarının ortaya çıkmasında, savaş esnasında sivil halkın mortalite oranının azaltılacağı düşüncesi etkili olmuştur. Bu düşünce ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmış ve yaygınlaşmaya başlamıştır (Yıldırım ve ark., 2014). Türkiye'de ise ilk olarak 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde "İlk ve Acil Yardım Teknisyeni" yetiştirmek üzere Sağlık Meslek Liseleri'nde eğitim vermeye başlanmış ve daha sonra 1983 yılında "Paramedik yetiştirmek ve meslekle ilgili kazanımları öğretmek üzere Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları'nda (SHMYO) iki yıllık eğitim veren ön lisans programları açılmaya başlanmıştır (Gültaş ve ark., 2010). Ülkemizde 76 Devlet Üniversitesi'nde SHMYO'nun "İlk ve Acil Yardım Programı" bulunmakta olup, verilen eğitim iki yıllık bir süreci kapsamaktadır (YÖK, 2018). Bu programın ana amacı; mesleği ile ilgili bilgi ve beceriyi bütünleştirerek hastaya acil bakımda muhtemel tanıyı koyabilen, hastalığın tanı ve tedavisinde hekimin gerekli gördüğü ilaçları uygulayan ilk ve acil yardım teknikerleri yetiştirmektir. Dolayısıyla, mesleksel becerileri kazanabilmek için programda eğitim alan öğrencilerin teorik ve uygulamalı derslerinin yanında, klinik öğretim yani staj eğitimlerini de almaları gerekmektedir (Hançer-Aydemir, 2016).

Staj, öğrencilerin Yüksek Öğretim Kurumu'nda (YÖK) kazandıkları mesleki bilgi ve becerileri gerçek hastada gözlemleme ve uygulama olanağı sağlayan öğrenimin bir parçası olarak düşünülen süreçtir. Staj döneminde öğrenci, sahip olduğu teorik bilgiyi pratiğe aktarmayı öğrenir. Aynı zamanda, bilgi ve becerisi arasındaki eksikliklerini fark eder, mesleğe hazır oluşuğunu ölçer ve kendisinin mesleğe adaptasyonunu sağlar (Karacan ve Karacan, 2004; Bostancı, 2010). YÖK'ün staj yönetmeliği kapsamında yayımladığı yönetmelikte (22.05.2002 tarihli 24762 sayılı resmi gazetede) ön lisans programı öğrencilerinin staj komisyonu tarafından belirlenmiş staj takvimi esas alınarak en az 30

iş günü staj yapma zorunluluklarının olduğu yer almaktadır (YÖK, 2002).

Laboratuvar uygulamaları ve klinik öğretim, eğitim sürecinin olmazsa olmazıdır. Ölçme değerlendirme tekniklerinin yanı sıra; eğitimle ilgili konularda öğrenci geri bildirimleri, görüş ve önerileri, hangi alanda olursa olsun yapılacak düzenlemelere her zaman yol göstericidir (Linn ve Miller, 2005). Bu nedenle, ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin stajla ilgili görüş, beklenti ve önerilerinin dikkate alınarak sorunlarının saptanması ve çözüme ulaştırılması stajın amacına ulaşması noktasında önemli adımlardandır (Tokgöz ve Köksal, 2008).

Bu çalışmada, ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin yaz stajı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi ve elde edilen sonuçlar neticesinde birtakım önerilerin geliştirilmesi amaçlandı.

Gereç ve Yöntem**Araştırmanın Tipi ve Yeri**

Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışma, Gümüşhane Üniversitesi (GŞÜ) Kelkit SHMYO'nda gerçekleştirildi

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Eylül 2018 tarihinde GŞÜ Kelkit SHMYO İlk ve Acil Yardım Programı'nın birinci sınıfını bitirmiş ve yaz stajını tamamlamış 100 öğrenci oluşturdu. Araştırmada örneklem yöntemine gidilmemiş, evrenin tamamı çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılım oranı %100'dür.

Veri Toplama Araçları

Veriler, Anket Formu ile toplandı. Anket Formu, araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan 12 soru ile Öğr. Gör. Dr. Şeyda Ferah Tuygar'ın "Paramedik programı öğrencilerinin yaz stajı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi" başlıklı çalışmasında yer alan 17 sorunun kullanılması ile oluşturuldu ve toplam 29 soru içerdi.

"Anket Formu" dört bölümden oluştu. Birinci bölüm; öğrencilerin tanıtıcı bilgilerinin sorulduğu (yaş, cinsiyet, staj yapılan şehir, eğitim görülen programın tercih edilme nedeni, mezun olunan lise, hangi birimde staj yapıldığı,

staj yapılan kurumun nereye bağlı olduğu, staj yapılan kurumun sağladığı imkânlar, kurumun

nasıl belirlendiği, staj yapılan kurumun belirlenmesinde etkili olan faktörler) on sorudan oluştu. İkinci bölüm; staj süresi ve zamanına yönelik düşüncelerin sorulduğu (ilk ve acil yardım programını öğrencilerinin eğitiminde zorunlu stajın gerekli olup olmadığı, staja devam zorunluluğunun olup olmaması gerektiği, stajla ilgili düşünceler, stajın hangi dönemlerde olması gerektiği) dört soru yer aldı. Üçüncü bölüm: yaz stajından duyulan memnuniyete ilişkin soruların sorulduğu (staj yapmadan önce ve yaptıktan sonra tecrübe kazandırıp kazandırmayacağı ile ilgili düşünce, mesleği ile ilgisi olmayan işleri yapip yapmama durumu, yapıldı ise ne gibi işler olduğu, stajdan duyulan memnuniyet, stajyerlere yeterli bilgi verilip verilmediği vb) açık ve kapalı uçlu on sorudan oluştu. Dördüncü bölüm ise; stajların verimliliğine yönelik görüş ve önerilerin sorulduğu (stajın anlamı, staj dosyası ile ilgili görüş ve öneriler, stajları daha etkin hale getirmek için öneriler, yapılan stajdan memnun olma ve olmama nedenleri) beş sorudan oluştu.

Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

“Anket Formu” araştırmacı tarafından öğrencilerle belirlenen ortak bir gün olan 21 Eylül 2018 tarihinde GŞÜ Kelkit SHMYO İlk ve Acil Yardım Programı’nda birinci sınıf derslerini almış ve yaz stajını tamamlamış, araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere uygulandı. Anket Formu, çalışmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verildikten sonra öğrencilere sınıf ortamında dağıtıldı ve soruların yanıtlanması istendi. Her bir formun doldurulması yaklaşık 15 dakika sürdü. Formda öğrenci isimlerine yer verilmedi.

Verilerin değerlendirilmesi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, SPSS 23.0 (Statistical Package for the Social Sciences) programında betimsel istatistik kullanılarak (sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma) değerlendirildi.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın evrenini ve örneklemini yalnızca GŞÜ Kelkit SHMYO İlk ve Acil

Yardım Programı öğrencilerinin oluşturması bu araştırmanın sınırlılığdır. Dolayısıyla araştırmadan elde edilen sonuçlar sadece GŞÜ

Kelkit SHMYO İlk ve Acil Yardım Programı’nda öğrenim alan öğrencilere yöneliktir, Türkiye’deki diğer İlk ve Acil Yardım Programı’nda öğrenim alan öğrencilere genellenemez.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin %58’i erkek ve yaş ortalaması 19.03 ± 1.64 ’dür (min:17-max:24). Öğrencilerin %54’ü sağlık dışında bir liseden mezundur ve %58’i hastane acil servisinde staj yapmaktadır. Staj yapılan kurum öğrencilere yemek ve ücret imkânı sağlamaktadır (%55). Öğrencilerin %91’i staj yaptığı kurumu kendi isteğiyle belirlemiş, %45.1’i ilk ve acil yardım programını sevdiği için seçmiş, %42.4’ü staj yerini belirlemede “tecrübe kazandıracığı” düşüncesinin etkili olduğunu ifade etmiştir (Tablo 1). Öğrencilerin yaz stajı süresine ve zamanına ilişkin görüşleri incelendiğinde; %99’u stajın gerekli olduğunu, %91’i staja devam zorunluluğunun olması gerektiğini, %55’i 30 gün staj süresinin uygun bir süre olduğunu ve %56’sı yaz stajının yıl içi ve birinci sınıfın yazında olması gerektiğini belirtmişlerdir (Tablo 2).

Yaz stajından memnuniyetlerine ilişkin olarak; öğrencilerin %98’i, staj yapmadan önce stajın tecrübe kazandıracığını düşünmüş ancak %29’u staj yaptıktan sonra bu düşüncesinin değiştiğini belirtmiştir. Ayrıca, öğrencilerin %80’i staj süresince sadece mesleğiyle ilgili işler yaptığını, %92’si stajdan memnun olduğunu, %27.8’i personelin ilgili olması (bilgi verme, açıklama) nedeni ile stajdan memnun olduklarını, %33.6’sı stajyer sayısının fazla olması nedeni ile stajdan memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %81’i tekrar staj yapmaları halinde aynı kurumda staj yapmak istediklerini, %36’sı staj yaptıkları kurumdan iş teklifi aldıklarını, %89’u mezun olduktan sonra staj yaptığı kurumda çalışmayı istediklerini ve %92’si staj yaptıkları kurumda sağlık çalışanlarının mesleki tecrübe kazanma konusunda

kendilerine ilgi gösterdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Bilgileri (n=100)

Yaş ortalaması	19.03±1.64 (min:17-max:24)	
Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Erkek	58	58.0
Kadın	42	42.0
Mezun olunan lise		
Sağlık dışında bir lise	54	54.0
Sağlık meslek lisesi	46	46.0
Staj yapılan yer		
Hastane acil servisi	58	58.0
112 istasyonu	42	42.0
Staj yapılan kurumun sağladığı imkanlar		
Yemek ve ücret	55	55.0
Ücret	33	33.0
Yemek	6	6.0
Hiçbir imkan sağlamadı	6	6.0
Staj yapılan kurumun belirlenmesi		
Kendi isteği ile	91	91.0
Kendi dışında	9	9.0
Programın tercih edilme nedeni*		
Sevdiği için	79	45.1
Daha kısa sürede iş imkanı	41	23.4
Daha iyi iş imkanı	26	14.9
Çevrenin etkisi	14	8.0
Üniversite sınav sistemi	8	4.6
İstek dışı	7	4.0
Staj yapılan kurumun belirlenmesinde etkili olan faktörler*		
Tecrübe kazandırması	75	42.4
İkamet edilen yerde olması	73	41.2
Mezuniyet sonrası iş imkanı	21	11.9
Aynı kurumda çalışıyor olma	4	2.3
Staj devamsızlığı olduğunda sorun yaşamama	4	2.3

*n sayısı birden fazla yanıt nedeniyle katlanmıştır.

Öğrenciler, kurum çalışanları tarafından yeterli desteklenmemelerinin öncelikli nedeninin “müdahale edilen birimlerin acil olması ve vakit kaybı olacağı endişesi” (%27.5) olduğunu ifade etmişlerdir (Tablo 4). Öğrencilere göre yaz stajının anlamı öncelikle “pratik yapma fırsatı” (%13.1) olarak değerlendirilmiştir. Stajın verimliliğine ilişkin olarak; öğrencilerin %34.1’i her gün değil sadece önemli vakaların staj dosyasındaki gözlem formuna yazılması gerektiğini, %18.6’sı stajları daha etkin hale getirmek için

stajın yıl içi yapılması gerektiğini belirtmişlerdir (Tablo 5).

Tablo 2. Öğrencilerin Yaz Stajı Süresine ve Zamanına İlişkin Görüşleri (n=100)

Öğrencilerin Görüşleri	n	%
Zorunlu staj gerekliliği		
Evet gerekli	99	99.0
Hayır gerekli değil	1	1.0
Staj devam zorunluluğu		
Evet zorunlu olmalı	91	91.0
Hayır zorunlu olmamalı	9	9.0
Staj süresi		
Uygun bir süre	55	55.0
Daha uzun olmalı	38	38.0
Daha kısa olmalı	7	7.0
Staj ne zaman olmalı?		
Yıl içi ve birinci sınıfın yaz döneminde	56	56.0
Her yılın yaz döneminde	24	24.0
Sadece yıl içinde	14	14.0
Sadece birinci sınıfın yaz döneminde	4	4.0
Her yıl içi ve yaz döneminde	2	2.0

Tartışma

Mesleki beceri ve staj uygulamalarının özellikle eğitim, sağlık, turizm gibi alanlarda mesleki öğrenim çıktılarının kazandırılmasında önemli rolü vardır (Doğan ve Duyan, 2015). Henüz staja çıkmamış ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin mesleki klinik becerilerinin yetersiz olduğu bildirilmektedir (Demirağ ve ark., 2018). Çalışmamızda, öğrencilerin yarısından fazlası (%58) yaz stajını hastane acil servisinde yapmıştır (Tablo 1). İlk ve acil yardım programı mezunlarının görev ve sorumluluklarını daha iyi icra ettikleri görev yerleri, ilk ve acil hasta bakım faaliyetlerinin yer aldığı 112 istasyonlarıdır (Görgülü, 2002). Tuygar (2016), acil serviste staj yapan paramedik programı öğrencilerinin oranını (%31.5) çalışmamıza oranla daha düşük bildirmiştir. Öğrencilere stajları süresince yemek ve ücret verilmesi standardizasyon gerektiren bir sorundur. Ancak, vurgulanması gereken nokta, öğrencilerin fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmasının daha iyi koşullarda staj yapmaları açısından önemli

olduğudur. Yaz stajında öğrencilerin %55'ine kurum tarafından yemek ve ücret, %33'üne ise sadece ücret imkanı sağlanmıştır (Tablo 1).

Tablo 3. Öğrencilerin Yaz Stajından Memnuniyetlerine İlişkin Görüşleri (n=100)

Öğrencilerin Memnuniyete İlişkin Görüşleri	n	%
Staj yapmadan önce stajın tecrübe kazandıracağı düşüncesi		
Evet	98	98.0
Hayır	2	2.0
Staj yaptıktan sonra stajın tecrübe kazandıracağı düşüncesinde değişiklik		
Hayır	71	71.0
Evet	29	29.0
Meslek dışı işleri yapma durumu		
Sadece mesleğimle ilgili işleri yaptım	80	80.0
Mesleğimle ilgili olmayan işler yapmam beklendi**	20	20.0
Stajından memnun olma durumu		
Evet	92	92.0
Hayır	8	8.0
Stajdan memnun olma nedenleri*		
Personelin ilgili olması (bilgi verme, açıklama)	85	27.8
Pratik yapma imkanının fazla olması	78	25.5
Fazla sayıda vaka görme	60	19.6
İkamet edilen yere yakın olması	59	19.3
Görev yapılan kurum olması	24	7.8
Staj memnuniyetini arttırmaya yönelik öneriler*		
Stajyer sayısının azaltılması	37	33.6
Yeterli sayıda vaka görme olanağının sağlanması	29	26.4
Staj süresinin uzatılması	26	23.6
Uygulamanın artırılması	11	10.0
Personel arasında iletişim sorunlarının giderilmesi	4	3.6
Personel ilgisinin artırılması (bilgi verme, açıklama vb.)	3	2.7
Aynı kurumda tekrar staj yapma isteği		
Evet	81	81.0
Hayır	19	19.0
Staj yapılan kurumdan iş teklifi alma		
Evet	36	36.0
Hayır	64	64.0
Mezuniyet sonrası staj yaptığı kurumda çalışma isteği		
Evet	89	89.0
Hayır	11	11.0
Kurumun mesleki tecrübe kazanma konusunda ilgi göstermesi		
Evet	92	92.0
Hayır	8	8.0

Hançer-Aydemir (2016), meslek yüksekokulu öğrencilerinin %19'una staj kurumu tarafından hiçbir imkân (yemek dâhil) sağlanmadığını bildirirken; Bahadır ve Oğuz da (2012) öğrencilerin %29.2'sine staj yaptıkları

işletmeler tarafından yemek ve ulaşım olanağının sağlanmadığını bildirmiştir.

Çalışmamızda, öğrencilerin %91'i staj yaptığı kurumu kendi isteğiyle belirlemiş ve %42.4'ünün staj yerini belirlemede tecrübe

kazandıracığı düşüncesi etkili olmuştur (Tablo 1). Literatürde, farklı ön lisans programlarında öğrenim alan öğrencilerin staj yerlerini belirlemede en etkili faktörün %62.8-67.1 oranında ikamet ettikleri bölge olduğu belirtilmiştir (Tunç ve Dal, 2018; Hançer-Aydemir, 2016). Bu çalışmada, öğrencilerin yarıya yakını (%45.1) ilk ve acil yardım programını sevdiği için tercih etmiştir (Tablo 1). Göllüce ve arkadaşları (2017), ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin %51.7'sinin mesleği tercih nedeni olarak, hayallerindeki, sevdiği ve heyecanlı bir meslek olmasını ifade ettiklerini bildirmişlerdir. Tokur-Kesgin ve arkadaşları (2018) ise hemşirelik öğrencilerinin %74.1 iş bulma kolaylığı, %18.6 insanlara yardım etmek, %7.3 üniversiteye giriş puanının hemşirelik bölümünü seçmeye yeterli olması nedenleri ile hemşirelik bölümünü tercih ettiklerini belirtmektedir.

Çalışmamızda, öğrencilerin %99'u ilk ve acil yardım programında yaz stajının zorunlu olması gerektiğine, %91'i ise staja devam zorunluluğunun olması gerektiğine inanmaktadır (Tablo 2). Yapılan bir çalışmada, Tıbbi Laboratuvar programı öğrencilerinin yaz stajı devam zorunluluğundan rahatsız oldukları bildirilmiştir (Şahin ve ark., 2007).

YÖK'ün yayımladığı yönetmelikte (22.05.2002 tarihli 24762 sayılı resmî gazetede) ön lisans programı öğrencilerinin en az 30 iş günü staj yapma zorunluluklarının olduğu yer almaktadır (YÖK, 2002). Bu çalışmada, öğrencilerin %55'i yaz stajının süresini uygun bulurken, %38'i sürenin 30 günden daha uzun olması gerektiğini düşünmektedir (Tablo 2). Yenal ve Çelikli (2013), ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin %80.8'inin staj süresini (30 gün) uygun bulduklarını bildirmişlerdir. Hançer-Aydemir'de (2016), 30 iş günü stajlarını tamamlayan öğrencilerin %63.3'ünün staj süresini yeterli bulduklarını, %79.7'sinin staj başvurusunda buldukları kurumda çok iyi karşılandıklarını ifade ettiklerini bildirmiştir.

Çalışmamızda, öğrencilerin %80'i stajda sadece mesleği ile ilgili işler yapmış, %20'si ise kurumun kendilerinden mesleği ile ilgili olmayan işleri yapmalarını beklediklerini

(temizlik, çay, yemek, market alışverişi, spanç katlama ve paketlenme) ifade etmiştir (Tablo 3). İncelenen literatürlerde, ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin %64.8'inden sadece mesleğiyle ilgili işleri yapmasını istedikleri (Tuygar, 2016), %22.4'ünden ise temizlik, çay, market alışverişi vb işleri yapmalarının istendiği bildirilmiştir (Yenal ve Çelikli, 2013). Çalışmamızda, yaz stajından memnun olan öğrenci oranı %92'dir (Tablo 3). İncelenen bir literatürde, öğrencilerin yaz stajından genel memnuniyet oranı (%50.6) çalışma sonucumuzdan daha düşük bildirilmiştir (Önem ve ark., 2009).

Bu çalışmada, öğrencilerin stajdan memnun olma nedenleri arasında öncelikle personelin ilgili olması (%27.8), pratik yapma imkanının fazla olması (%25.5) ve fazla sayıda vaka görme (%19.6) olarak belirlenmiştir. Ayrıca, staj memnuniyetini arttırmak için stajyer sayısının azaltılması (%33.6), yeterli sayıda vaka görme olanağının sağlanması (%26.4) ve staj süresinin daha uzun olması gerektiği görüşünde oldukları (%23.6) tespit edilmiştir (Tablo 3). Tuygar (2016), paramedik programı öğrencilerinin stajdan memnun kalma nedenlerini personelin ilgili olması (%70.4), pratik yapma imkanının fazla olması (%53.7) ve öğrencinin fazla sayıda vaka görmesini (%50) çalışma sonucumuzdan daha yüksek; stajdan memnun kalmama nedenlerini ise yeterli vaka görmeme (%20.4) ve yeterli uygulama yapmama (%16.7) olarak çalışma sonucumuzdan daha düşük bildirmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun aynı kurumda tekrar staj yapmak istedikleri (%81), mezuniyet sonrası staj yaptığı kurumda çalışmak istedikleri (%89) ve bir kısmının da staj yaptığı kurumdan iş teklifi aldıkları (%36) belirlendi (Tablo 3). Yapılan farklı çalışmalarda öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (%76.6) stajını aynı kurumda yapmak istedikleri (Bahadır ve Oğuz, 2012), %46-68.4'ünün staj yaptığı kurumda çalışmayı düşündüğü (Kırloğlu ve Gökgez, 2011);

Bahadır ve Oğuz, 2012) ve %29-82.5'inin staj yaptığı kurumdan iş teklifi aldığı (Kırlıoğlu ve Gökgöz, 2011; Bahadır ve Oğuz, 2012) bildirilmiştir. Ayrıca, bu çalışmada, öğrencilerin %92'si mesleki tecrübe kazanmaları için kurum çalışanlarının

kendilerine ilgi gösterdiklerini belirtmişler (Tablo 3); kurum çalışanları tarafından yeterli desteklenmeme nedeni olarak da öncelikle müdahale edilen birimlerin acil olması, vakit kaybı olacağı endişesini (%27.5) göstermişlerdir (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin Kurum Çalışanları Tarafından Yeterli Desteklenmeme Nedenleri (n=100)

Desteklenmeme Nedenleri	n*	%
Müdahale edilen birimlerin acil olması, vakit kaybı olacağı endişesi	64	27.5
İşlerinin yoğun olması	48	20.6
Stajyerlere geçici eleman gözüyle bakılması	37	15.9
Stajyerlere güven duyulmaması	32	13.7
Stajyerlerin önemsenmemesi	20	8.6
Stajyerlerin bir yük olarak görülmesi	13	5.6
Stajyerlik konusunun önemsiz görülmesi	10	4.3
Yetkililerin ve çalışanların yeterli bilgiye sahip olmamaları	7	3.0
Stajyerlerin rakip olarak görülmesi	2	0.9

*n sayısı birden fazla yanıt nedeniyle katlanmıştır.

Tunç ve Dal (2018), farklı meslek yüksekokulu programı öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, stajyerlere ilgi gösterilmeme nedeni olarak stajyerlere geçici eleman gözüyle bakılması (%24.3), stajyerlerin önemsenmemesi (%20.2), iş yerindeki işlerin yoğunluğu (%13.8), stajyerlere güven duyulmaması (%11.7) ve stajyerlerin yük gibi görülmesi (%10.3) bildirilmiştir. Başka bir çalışmada ise, stajyer öğrencilere kurum çalışanları tarafından gösterilen ilginin yeterli olduğu (%77.2), stajyerlerin önemsenmemesi ve onlara geçici eleman gözüyle bakılması stajyerlere ilgi gösterilmemesinin en önemli nedenleri (%54.3) olarak belirtilmiştir (Hançer-Aydemir, 2016).

Çalışmamızda, yaz stajında öğrenciler pratik yapma fırsatı bulduklarını (%13.1), mesleği yakından tanıdıklarını (%12.3), özgüven ve cesaret kazandıklarını (%12.1), alınan teorik bilgileri uygulama ile karşılaştırabildiklerini (%10.2) ve deneyim kazandıklarını (%11.6) ifade etmişlerdir (Tablo 5). Yenal ve Çelikli (2013) yaptıkları bir çalışmada; ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin, iş yaşamını tanımak (%93.9) ve mesleki anlamda özgüven

ve cesaret kazanma (%92.3) açısından yaptıkları stajın yararlı olduğunu ifade ettikleri bildirmişlerdir.

Bu çalışmada, öğrencilerin %20.6'sı staj dosyasını gereksiz bulmakta, %34.1'i vaka gözlem formunu her gün değil sadece önemli vakalar olduğu zaman yazılması gerektiğini, %11.8'i de her gün değil, haftalık yazılması gerektiğini düşünmektedir (Tablo 5). Tuygar (2016) çalışmasında, öğrencilerin %31.5'inin staj dosyasını gereksiz bulduklarını, %20.4'ünün vaka gözlem formunu her gün değil sadece önemli vakalar olduğu zaman yazılması gerektiğini, %9.3'ünün ise staj dosyasının haftalık yazılmasını önerdiklerini bildirmiştir. Ayrıca çalışmamızda, öğrencilerin %2.4'ü staj dosyalarının eğiticiler tarafından okunmadığını düşündüklerini ifade etmişlerdir (Tablo 5). Tuygar (2016) ise staj dosyalarının eğiticiler tarafından okunmadığını düşünen öğrenci oranını %5.6 olarak bildirmiştir.

Çalışmamızda, stajları daha etkin hale getirmek için; öğrencilerin %18.6'sı yıl içinde staj yapılmasını, %12.1'i staj yeri olarak ilk tercihinin 112 istasyonu sonra acil servis olması gerektiğini, %11.1'i stajyer sayısının fazla

olmaması gerektiğini belirtmişlerdir (Tablo 5). Literatürlerde, fazla stajyer sayısının nedeni ile

öğrencilerin öğrenmelerinin olumsuz etkilendiği (%49) bildirilmektedir (Yenal ve Çelikli, 2013).

Tablo 5. Öğrencilere Göre Yaz Stajının Anlamı ve Verimliliğine İlişkin Görüş ve Önerileri (n=100)

	n*	%
Stajın anlamı nedir?		
Pratik yapma fırsatı	95	13.1
Mesleği yakından tanıma	89	12.3
Özgüven ve cesaret kazanma	88	12.1
Deneyim kazanma	84	11.6
Alınan teorik bilgileri uygulama ile karşılaştırma	74	10.2
İşe adaptasyon	72	9.9
Eksiklikleri tamamlama	70	9.7
Pekiştirme	70	9.7
Kalıcılık sağlama	51	7.0
Mezun olmak için okul programının gereğini yerine getirme	32	4.4
Staj dosyası ile ilgili görüş ve öneriler		
Her gün değil sadece önemli vakalar yazılmalı	58	34.1
Gereksiz bulma	35	20.6
Ücretli alınmamalı	35	20.6
Her gün değil, haftalık yazılmalı	20	11.8
Form değil kitapçık şeklinde olmalı	12	7.1
Eğiticiler tarafından okunduğunu düşünmeme	4	2.4
Doldurma ve teslimat konusunda yeterli bilgi verilmedi	6	3.5
Stajları daha etkin hale getirmekle ilgili görüş ve öneriler		
Staj yıl içi yapılmalı	74	18.6
Nöbet tutulmalı	55	13.8
İlk tercih 112 istasyonu sonra acil servis olmalı	48	12.1
Stajyer sayısı fazla olmamalı	44	11.1
Karşılığında öğrenciler ücret almali	41	10.3
Süresi artırilmali	35	8.8
Birim çalışanları öğrencileri eğitime amacı taşımalı	32	8.0
Staj süresince rotasyon olmalı	28	7.0
Denetlenmeli	21	5.3
Staj birimini öğrenciler bulmak zorunda olmamalı	20	5.0

*n sayısı birden fazla yanıt nedeniyle katlanmıştır.

Ayrıca, öğrencilerin %5.3'ü stajların denetlenmesi gerektiğini önermiştir (Tablo 5). Kırlioğlu ve Gökgez (2011), ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin yaklaşık yarısının (%44.9), Uzun ve ark (2009) ise Düzce Üniversitesi peyzaj mimarlığı öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun (%83.3) stajların denetlenmesi gerektiğini önerdiklerini bildirmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma sonucunda yaz stajı yapılan kurumda personelin ilgili olması, pratik yapma imkanının fazla olması ve çok sayıda vaka görme gibi nedenlerle öğrencilerin büyük bir çoğunluğu stajdan memnun kalmışlardır. Öğrenciler yaz stajının hem yıl içinde hem de birinci sınıfın yaz döneminde yapılması ve denetlenmesi gerektiğini, staj dosyalarının doldurulması ile ilgili kendilerine bilgi verilmediğini ve bu dosyaların eğiticiler

tarafından okunmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin görüş ve önerileri doğrultusunda ilk ve acil yardım programı müfredatında bulunan “Mesleki Uygulama-I” ve “Mesleki Uygulama-II” derslerinin haftanın iki günü tam zamanlı uygulama eğitimi kapsamında hastanede staj olarak yapılmasına karar verildi. Ayrıca, çalışma sonuçları doğrultusunda; öğrencilerin her yıl staj sonrası görüş ve önerilerinin alınması, staj öncesi öğrencilere staj dosyası ve dosyada bulunan formların nasıl doldurulacağı konusunda bilgilendirme toplantılarının yapılması, öğrencilerin mesleki becerilerini ve yeterliliklerini kazanabilmeleri için staj döneminin yeterli uzunlukta planlanması ve belirli zaman aralıklarıyla alanında uzman öğretim elemanı tarafından denetlenmesi önerilmektedir.

Teşekkür

Çalışmaya izin veren Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na, Gümüşhane Üniversitesi Kelkit SHMYO Müdürlüğü'ne, çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden İlk ve Acil Yardım Programı öğrencilerine ve anket sorularının kullanılmasına izin veren Öğr. Gör. Dr. Şeyda Ferah TUYGAR'a teşekkür ederiz

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee

Approval: Araştırma için Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı'ndan (2018/7 sayı ve 13/09/2018 tarihli) ve SHMYO Müdürlüğü'nden (02/07/2018 tarihli ve 18562243-730.08.03-E.21037 sayılı) yazılı izin alındı. Ayrıca, araştırmaya katılan öğrencilerden araştırmanın amaç ve kapsamı açıklanarak sözlü onamları ve Tuygar (2016)'dan anket sorularının kullanımı için mail yoluyla izin alındı.

Hakem/Peer-review: Eksternal hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: HD, SH; Tasarım: HD, SH; Danışmanlık: HD, SH; Veri Toplama ve/veya Veri İşleme: HD, SH; Analiz ve/veya Yorum: HD, SH; Kaynak Tarama: HD, SH; Makalenin Yazımı: HD, SH; Eleştirel İnceleme: HD, SH.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Çalışma için herhangi bir finansal destek sağlanmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Bu çalışma ile her yıl yaz stajını tamamlayan ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin öneri ve görüşlerinin öğretim elemanları tarafından sorgulanması gerektiği ve
- Öğrencilerin stajlarda karşılaştıkları sorunlara çözüm önerilerinin üretilmesi gerektiği ortaya konmuştur.

Kaynaklar

- Bahadır M, Oğuz H. (2012). Selçuk Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Staj Yapma Eğilimlerinin Belirlenmesi, Iğdır Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2 (2, Ek: A), 69-76.
- Bostancı SH. (2010). A Review on Department of Urban Regional Planning Students Gained During Internship. Procedia Social and Behavioral Sciences, 2(2), 2345-2349.
- Demirağ H, Göktaş Ş, Yıldırım E, Tamgül M, Gökçe M, Akkaya T. (2018). Objektif Yapılandırılmış Klinik Sınavı (OYKS) Kullanarak Paramedik Öğrencilerin Mesleki Becerilerinin Değerlendirilmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(4), 65-73.
- Doğan İ, Duyan V. (2015). Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Yaz Uygulamasının Sosyal Hizmet Uygulamasının Amaçları Açısından Değerlendirilmesi. Journal of Society & Social Work, 26(2), 105-125.
- Göllüce A, Avan H, Karsu F. (2017). Öğrenci Gözüyle Paramedik Mesleği. Hastane Öncesi Dergisi, 2 (1), 1-9.
- Görgülü S. (2002). Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Eğitimleri Sırasında Temel Hemşirelik Uygulamalarını Gerçekleştirme Durumları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 9(1), 1-20.
- Gültaş N, Kutluk D, Ergör A. (2010). Sağlık Sektörünün Tıbbi Laboratuvar Teknikerinden Beklentileri, DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 24(2), 45-55.
- Hançer-Aydemir D. (2016). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaz Stajı Uygulamasına Bakışı: Sağlık Hizmetleri Örneği. Turkish Journal of Life Sciences, 1(1), 34-42.
- Karacan S, Karacan E. (2004). Meslek Yüksekokullarında (MYO) yapılan staj uygulamalarına ilişkin bir araştırma: Kalite ve verimlilik için iş yerleri-MYO işbirliğinin gereği. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(2), 168-184.

- Kırloğlu H, Gökgöz A. (2011). Ticaret Meslek Liselerinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Stajyerlikte Karşılaştıkları Problemler ve Çözüm Önerileri: İstanbul Örneği, ZKU Sosyal Bilimler Dergisi, 7(13), 131-146.
- Linn RL, Miller MD. (2005). Measurement and Assessment in Teaching. 9th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Önem E, Polat M, Nayır T, Eroğlu F. (2009). Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Genel Memnuniyet Düzeylerinin Belirlenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Yaşam Dergisi, 1(1), 1-3.
- Şahin H, Ögünç VA, Yüksel M, Gülen D. (2007). Tıbbi Laboratuvar Bölümü Öğrencilerinin Yaz Stajı Değerlendirmeleri. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2(5), 66-76.
- Tokgöz YS, Köksal A. (2008). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları'nın Durumu ve Çözüm Önerileri. Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 7(2), 37-40.
- Tokur-Kesgin M, Çıtak-Bilgin N, Ayhan F. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Uygulamaya İlişkin Görüşleri: Genel Uygulama Dersi Örneği. Social sciences studies journal, 22(4), 3805-3816.
- Tunç Y, Dal M. (2018). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaz Stajı Hakkındaki Görüş ve Önerileri: Iğdır Üniversitesi Örneği. Researcher: Social Science Studies, 6(3), 377-403.
- Tuygar ŞF. (2016). Paramedik Programı Öğrencilerinin Yaz Stajı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 6 (2), 92-100.
- Uzun O, Köylü P, Demir Z, Müderrisoğlu H, Karadağ AA, Özkan AŞ, Uzun S, Girti P, Kesim GA. (2009). Peyzaj Mimarlığı Eğitiminde Stajın Öğrenci ve İşveren Açısından Değerlendirilmesi; Düzce Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Örneği, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, 1. Batı Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt II: 519-531.
- Yenal S, Çelikli S. (2013). İlk ve Acil Yardım Programı Son Sınıf Öğrencilerinin Klinik Uygulamalarda ve Ambulans İstasyonlarında Karşılaştıkları Güçlükler. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 4(2), 10-8.
- Yıldırım D, Sarı E, Gündüz S, Yolcu S. (2014). Paramedik Eğitiminin Dünü ve Bugünü. Smyrna Tıp Dergisi, 3(1), 51-53.
- YÖK (2002). Meslekî ve Teknik Eğitim Bölgesi İçindeki Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İşyerlerindeki Eğitim, Uygulama ve Stajlarına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik (Resmî Gazete Tarih: 22.05.2002, Sayı:24762). http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfY/Rx/10279/17787. (Erişim tarihi: 25.01.2019).
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) (2018). Önlisans Atlası. <https://yokatlas.yok.gov.tr/onlisans-program.php?b=30198> (Erişim tarihi: 21.01.2019)